Porto opłacono ryczałtem.

Ч. 10 (393) Неділя, дня 6. березня (марта) 1927. Рік IX.

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

політично-економічний орґан.

Адреса Редакції і Адміністрації „Український Голос" Перемишль, Побереже ч. 1.

Конто П. К. О. в Варшаві № 142.807. Передплата в краю виносить 10 зол. річно, 5·50 зол. піврічно, 3 зол. чвертьрічно. В Чехії квартально 18 ч. к. (передплату в Чехословаччини складати на конто Адм. „Укр. Голосу" в Zivnostenska Banka Praze). Для Франції 60 фр. річно, для Америки 2½ дол. річно.

Ціна прим. 25 с.

Редактор приймає щодня від год. 1½—2½. Рукописів Редакція не звертає. Неоплачених писем не приймається

В десяту річницю вибуху революції.

23. лютого ст. т. 1917 року розпочалися в Петрограді заворушення, а в чотири дні пізніще влада лежала на вулиці, революція в столиці царів була в повному ході. Про її успіх вирішила постава військової залоги, яка складалася головним чином з українських частин. Всі вони перейшли на сторону революційного руху. Це була немов відплата російським царям за тисячі козацьких трупів, на яких цар Петро здвигнув надневську столицю. За кілька днів революційний пожар обняв увесь великанський простір царської Росії.

Вперше спалахкотіла царська Росія після програної війни з Японією. Та в 1905 р. царат зумів опанувати революцію. Серед невдоволених самодержавієм не було згоди. Чого иншого хотіли соціялістичні партії, що спиралися на мійськім робітництві, чого иншого селянські партії, а зодними й другими не могли зговоритися поступові елементи, згуртовані в ліберальній кадетській (конституційно-демократичній) партії. Ні одна з соціялістичних ґруп не хотіла чути про якийнебудь спільний плян, про якунебудь спільну програму боротьби всіх невдоволених царатом. Кожна з них уважала свій плян устрою Росії за єдиноспасаємий Тому дуже скоро царат накрив усіх на купу і постепенно став касувати свободи, які надав під першим вражінням революції.

Чи рік 1905 навчив розуму російську інтеліґенцію, яка була головним носієм революційної думки? Ні! І це на ній пімстилося в другій революції, що вибухла 1917 р.

Революцію 1917 р. започаткували російські патріотичні кола. В державі кипіло. Населення було виснажене воєнними тягарами, розюшене здеморалізованою адміністрацією, невдоволене невдачами на фронті. Революційна пропаґанда зростала з кожним днем. А на цей податний ґрунт наспівала вістка за вісткою про скандали на царському дворі, на якому всесильним паном зробився полуграмотний темний тип — Распутін. Двірська камарилля відчувала, що земля під ногами зачинає горіти, тому змагала до заключення окремого мира з осередніми державами. На чолі цеї акції стояла цариця. В її заходах помічним був Распутін.

Російські поступові патріотичні кола вирішили за ніяку ціну не допустити до зради західним союзникам. А що мали серед війська великі впливи, постановили використати їх до повалення царя Миколи, до посадження на царський престол популярної особи та до заведення в Росії конституційного ладу. Це останнє мало викликати захоплення серед суспільности і вдержати її в боєвім настрою.

Такий був плян російських поступових (не соціялістичних) партій. І він їм вдався: цар, побачивши, що армія проти нього, довідавшись про події в Петрограді, зрікся престола, а влада перейшла в їхні руки. Одначе не на довго. Революційна стихія поплила своїм окремим руслом. Розпочалася боротьба за владу. І вкінці вона опинилася в руках тих, що найбільше обіцяли масам, отже большевиків. Вони так приманливо говорили: рабуй нарабоване! мир хатам, війна палатам! І маси пішли за ними. Щоби опісля тяжко розчаруватися! Бо большевики, вправившись зі своїми противниками (вистрілювали всіх: несоціялістів і соціялістів ріжних мастей, о скільки не перейшли в їхній табор!), звели в нівець всякі громадянські свободи, ще більше як царат. І сьогодня большевицькими порядками невдоволене село, бо податки високі, а ціни на сільські продукти низькі, бо большевики лізуть йому з чоботами в душу; невдоволене й робітництво, хоча большевики всіма способами стараються його заспокоїти, а невдоволене тому, бо заробітків не має, бо промисл не розвивається. Все це діється тому, що большевики поставили проти себе цілий світ. А така велика держава, як Радянський Союз не може обійтися без тісніщих звязків зі світом. Тим більше, що там зовсім підупав й так слабо розвинений промисл. Розбудувати його можна тільки при помочі заграничного капіталу, а цей немає довіря до большевиків. Упадок промислу потягає за собою упадок земельної культури. І так повстає блудне колесо.

Не мають причини бути вдоволеними революцією Москалі, бо мали могутню державу, в якій були пануючою нацією, а тепер ця держава розпалася на окремі національні держави, правда — сьогодня ще „сфедеровані" большевиками, та природний закон розвитку скорше чи пізніще розсадить „федераційні" хомути. Не те ми — Українці. Революція відвалила камінь від могили нашої державности. Вона дала нам чарівну зброю на дальший шлях: традицію боротьби за власну державу. Вона розбурхала широкі маси. Ми навчилися розуміти, що це за цінність власна держава. А в розвитку революційних подій переконалися ми, що пустим звуком є балаканина про „єдині революційні фронти" нації поневоленої з нацією державною. Говорили нам про них і Мілюкови і Керенські і Леніни. І були Українці, що вірили одним, другим і третим. Відтак переконалися, яка безодня облуди криється поза цею єдинофронтовщиною. Велика Україна сьогодня гаразд розуміє, що собою уявляє Москва. Західна Україна здавна знає, чим до українського народу дише Польща. В революційнім огні сталилися підстави всеукраїнської національної політики. І ми з них уже ніколи не сміємо зійти. Українська справа стала справою міжнародного значіння. І при першім зударі вона мусить станути у весь зріст.

Десять літ минуло від незабутніх березневих днів на Україні. Українські землі порізані почвірними кордонами. Одначе ці кордони не вросли ся в наші душі! Не вросли ся і не виростуться!

Апетит на український чорнозем і Чорне Море.

Майже одночасно появилися в польській пресі дві знаменні статті, одна в „Часі", орґані краківських консерватистів, друга в „Ґлосі правди", головнім орґані пілсудчиків. Автором першої статті є ґраф Ф. Потоцкі, автором другої є посол А. Узембло. Ф. Потоцкі написав статтю з нагоди десятиліття самостійности України, хоча ця річниця припадає щойно на день 23. червня.

Цей поспіх сам собою богато говорить. В додатку: стаття появилася після приїзду до Кракова польського дипломата Кентшиньского, який довший час сидів в Москві.

Потоцкі пише:

„Цього року святкуватиме Україна перше десятиліття проголошення своєї самостійности. В три місяці після розвалу російської монархії і після вибуху революції, 23. червня 1917 р. представник Центральної Ради Винниченко видає в Києві т. зв. перший універсал, звернений до українського народу на Україні і поза її межами, в якім стверджує: „Ми тепер самі будувати будемо власне життя".

Не тут місце подрібно описувати, як, якими етапами і якими шляхами — це життя будувалося. Вистане зазначити що сьогодня стоїмо перед неоспоримим фактом істнування України як складової частини Союза Радянських Республик, частини, що обіймає 450.000 квадратових кільометрів з 30 міліонами населення, на просторі від Дністра по Донець і від Одеси по Новгород Сіверський — з власним правительством і всіма майже атрибутами незалежної, самостійної держави. Що більше! Стоїмо перед народом, що рішучо і виразно протиставиться Росії, відмежовується від неї і устами своїх, навіть комуністичних представників заявляє, що нічого иншого як тільки власна воля удержує його в складі федерації і він кожної хвилі може з неї виступити.

Богато шляху пройдено від того славного зібрання 1. березня 1917 р., коли на першу вістку про абдикацію царя зійшлося в Києві пятнайцять — підреслюємо: пятнайцять — українських діячів, що творили ту первісну ґрупу, яка підняла пізнішу „українську державну акцію". Ця акція розвинулася сьогодня в формальне російсько-українське — назвім це — суперництво, бо слово „конфлікт" булоби передчасне і мабуть ще неактуальне, хоч є богато познак, що правда, дбайливо досі закриваної боротьби між тими двома складовими частинами Радянського Союза. Цікава тут ще одна рисочка. Тоді коли Україна, поза штучною Білоруською Республикою, одна одинока представляє собою адміністраційно-національно культурну цілість, инші радянські республики Европи творять конґльомерат (сумішку) автономічних малих республик: Закавказзя вісьмох, а Росія аж сімнайцятьох.

Та тло дозріваючих терть лежить деинде. Лежить по перше в цьому, що на ділі активною господарською частиною Союза є Україна: збіжжа, цукор, залізо, вуголь та довга лінія морського берега є добром України. Господарська точка тяжести лежить не деинде, а саме на Україні. На Росію можна подекуди дивитися як на економічне запілля України, як на терен експанзії для цеї країни, обдарованої природою несчислимими скарбами. Центральна Росія — край бідний, без природних богацтв, ніяк не може рівнатися з Україною, перед якою стоять отвором чудові вигляди розвитку, вигляди, про які тільки мріяти можна. Це одно. Другий момент, що викликує тертя і зачинає грати щораз сильніщу ролю — це основна ріжниця психічного настрою обох республик. Україну тягнуть її духові внутрішні, підсвідомі сили на Захід. Росію — навпаки: на Схід. Первні европейської цивілізації — в розсіянню яких наша польська рука відіграла так визначну ролю — глибоко запали в українську душу. Істнує виразна, рішуча психічна границя між Росією і Україною: відмежовуюча риса, що розростатиметься в щілину, а може зробитися цілою пропастю. Для будучини не можна тут недобачувати ролі української еміґрації, що розсіяна по цілій Европі формується тепер (зрештою пляново і доцільно) на найчистіщих зразках Заходу.

Прямо годі передбачити вагу ролі, яку відіграє вона — відіграти мусить, коли прийде слушна хвиля і вона дійде до активного впливу на хід подій. Її ряди ще більше скріплять первні Заходу, які так наглядно вже тепер видобуваються на поверхню життя України в звязку з розростом її політично-культурної окремішности. Це спостерігаємо на цілій низці проявів, на цілій масі дрібних, а всеж вимовних фактів, на національній самосвідомости, що так постійно вкорінюється і кристалізується, а також на що раз сильніщім відкидуванню большевицької зарази з суспільного орґанізму. Це відкидування зайшло так далеко, що були вже навіть — що правда невдатні — спроби явного зірвання з совітською ідеольоґією, спроби куди більше міродатні, ніж збройні бунти чи повстання, бо спроби в царині духа. Їх покищо зліквідовано — і це з натиском треба зазначити — не способом крівавої репресії, тільки компромісу, а відносно щирости цього компромісу обі сторони не роблять собі ілюзій (автор мабуть має на думці виступ письменника Хвильового, який піддав критиці шкідливий вплив російської культури на українську літературу і радив українським письменникам черпати з богатої керниці Заходу. Під напором управи большевицької партії Хвильовий мусів каятися і публично відкликувати свої погляди, мовляв вертає на правовірне лоно большевицької церкви. *Прим Редакції*).

Радянський кольос находиться під впливом розчленування його національних частин, процесу, який буде розвиватися рівнобіжно до другого процесу, що розвивається в його нутрі, а саме: банкроцтва комуністичної концепції. Оба ці процеси найсильніще відбиваються на положенню справ на Україні".

Автор пригадує „братерство броні" Пілсудского і Петлюри з 1920 р. і ставить питання: „чи границя між Европою і Азією має йти по лінії Дністер-Нарва, чи має вона бути посунена над Дон?" І відповідає: „Границя між цивілізацією а варварством ніколи не була чимсь постійним: бувала на Рейні і Уралю. Для нікого не може бути байдужним, куди в найблизчій будучині буде вона поведена — а для нас особливо. Для України є це питанням життя і смерти: вона може істнувати тільки під умовою приєднання до комплексу европейського. Покинена в кіґтях і під духовим насильством Сходу мусить скапітулювати скорше чи пізніще і в ньому втопиться: не з власної вини, а з вини Росії, яка від заходу відвернулась і звязує свою долю з противною стороною".

Зновуж Узембло в статті п. з. „Визнання незалежности" пише м. и. ось що:

„Приспати чуйність народу можна тільки на хвилю, а на довшу мету — це утопія. За миску сочевиці ніякий народ не продасть своїх змагань, бо в кождім народі крім зїдачів хліба, є елементи, що думають, стоять на варті, розбурхують; елементи, що є здатні до найвищої посвяти в користь цих змагань. Знаємо про це з власного досвіду. І саме вони побіджують, до них належить будуччина. Шукаючи союза з народом, мусимо розважити його будуччину, мусимо найти те, що зближує нас на шляху спільного розвитку, а не облудного зречення прав з одної чи другої сторони. Наш союз з Українцями, союз чесний, можна побудувати тільки на одній підставі — на признанню змагань українського народу до повної нічим не звязаної незалежности. І ані на хвилю не вагаємося заявити, що те змагання Українців ми признаємо, що ми готові підпомагати їх працю в цім напрямі, що більше — признаємо тільки тих контрагентів з поміж Українців за чесних, що ставлять це домагання на чолі своєї програми. Питання 35 міліонового народу не може бути вирішуване під кутом погляду кількох воєвідств з мішаним населенням, бо це питання є питанням цілого полудневого Сходу Европи, від границі Польщі і Румунії по гори Кавказу, це питання одного з найбогатших країв, шпихліра нашої частини світа, невичерпаних копальняних богацтв, краю, що має в своїх руках довгий морський беріг. Це — з політичного боку — є поставленням запори імперіялізмови, який сьогодня заступають совіти, а який вчора заступив царат; — імперіялізмови, що після пробудження до життя Руси-України розбився на народи, які розвиваються в згоді і гармонії зі своїми сусідами. З нашого становища незалежність України — це забезпека полудневосхідної границі, це тривкий мир, до якого прямуємо, який хочемо мати для себе, якого бажаємо всім народам світа. Так є, твердимо — це забезпека нашої полудневосхідної границі, бо важимося твердити, що ця границя така, яка є — має вартість не тільки для нас, але й для України. Одно є тільки певне, що питання рівноуправнення української меншости в Польщі ще не є розвязкою великого українського питання. Инша річ, що уможливлення життя цьому народови у нас дасть йому умовини до широкої діяльности в Київщині, дасть йому можливість усвідомлення широких мас народу, якого сили є досить великі, щоби здобути і вдержати незалежність".

Узембло й собі згадує „братерство броні" з 1920 р.

А тепер питання: що в траві пищить? Бож прецінь мусить бути якась глибша причина, що п. Потоцкі пять місяців наперед святкує десяту річницю самостійности України, а п. Узембло приходить до переконання, що при помочі сочевиці не можна розвязувати національних питань (хоча Данилович і комп. дальше дістають свої порції сочевиці, а орґан „моральної санації" у Львові — „Дзєннік Львовскі" робить добру міну і подає звідомлення з „віч" даниловичівців).

Здається, що причина цих лютових залицянь ось в чому: Балтійське Море при теперішній позиції Німеччини в Европі для Польщі замерзло, тому родиться охота, скупатися в Чорному Морю. Звідси й пропозиція Українцям, щоби записалися між оборонців західної культури.

До цеї справи ще повернемо. Покищо зазначимо: у відповідь на зреферовані статті головний вшехпольський орґан „Ґазета поранна Варшавська" пише, що українство — це інтриґа Берліна. Стара пісня: „Єст тилько Польска і Москва". Варіяти? Певно, що так. Одначе вшехполяки в соймі мають найбільше послів. Значить, впливові варіяти.

Цікавий собі є п. Узембло. Нічого не каже близче на тему західно-українських земель. Тільки півсловом зазначує, що у великій грі пару воєвідств це баґателя. Добру відповідь дав йому жидівський „Дзєннік варшавскі", який з цеї нагоди пише:

„Пригадує ця тактика анекдоту про два жидівські місточка Бердичів і Пінськ, в яких були опорожнені посади рабінів. Оба місточка вели пристрастну боротьбу за того самого кандидата, що мав зістати рабіном. А саме Бердичів хотів, щоби він пішов... до Пінська, а Пінськ хотів, щоби він пішов до Бердичева. Тої самої методи тримається „Ґлос правди" Він хоче незалежности і спасення Українців Радянського Союза, а в Польщі... не варто говорити про таку дрібницю. Є це, очевидно, сипанням піску в очі".

З „кресових" буднів.

В Пнятині перемишлянського повіту читальня „Просвіти" устроїла концерт. Після вичерпання програми люде встали з місця і відспівали „Боже Великий, Єдиний". За це староста потягнув до відповідальности голову і секретаря читальні. Покарав їх: і голова і секретар мусять заплатити 10 зол., або відсидіти день в арешті. Перемишлянський староста уважає гимн „Боже Великий, Єдиний, Русь — Україну спаси" за проти-

державний виступ. На його думку Українці повинні співати тільки „Boże coś Polskę“.

* * *

В Березові Нижнім повіту печеніжинського 22. червня 1922 р. хтось підпалив „Польскі Дом“. „Товарджиство Школи Людовей“ зажадало від староства, щоби наложив на село контрибуцію. Староство хотіло справу полагодити „угодово“, зажадало, щоби громада відбудувала ‚Польскі Дом‘ добровільно. Громада не згодилася. Тоді староство покликалося на параґраф 34 закона з 21. серпня 1866 і наказало відбудувати „Польскі Дом“. Громада робила відклик аж до найвищого адміністраційного трибуналу включно, доказуючи, що не вона винувата за занедбання огнєвої поліції, тільки накинений громаді наказний війт. Нічого не помогло. Рішення староства затвердило і воєвідство і найвищий адміністраційний трибунал.

* * *

В Немирові коломийського повіту продала одна жінка дві штуки худоби на ярмарку і принесла до хати 1400 зол. В ночі прийшли „гості“ в масках, з револьверами. Двох їх було. Зажадали грошей. Жінка в крик. На щастя був в хаті її чоловік, що саме тої днини вернув з Америки. А про це „гості“ не знали. Збудившись, чоловік двома цільними вистрілами з револьверу поклав обох бандитів трупом. Збіглися люде, зняли з трупів маски і що показується: на легкий заробіток пустилися наказний війт і командант поліції...

* * *

З преси останніх днів: у Львові, в Станиславові відбулися арештовання. Арештується молодих людей під замітом приналежности то до Української Військової Орґанізації, то до комуністичної партії. На днях чертверта з черги партія убійників кур. Собіньского помандрувала до тюрми. Скільки їх врешті було? Ґазети писали, що двох...

А на Білоруси відбуваються масові демонстрації проти арештування послів з Білоруської Громади. І йдуть дальші арештування вже в звязку з демонстраціями.

В Лунинци зловлено диверзійну ватагу. Провідник втік за радянський кордон. Найдено склад зброї та амуніції.

Наукове Товариство ім. Шевченка.

Від Редакції. Містимо льояльно статтю Голови Наукового Товариства ім. Шевченка, хоча цикль статтей на тему „Видавець, книжка і читач“ ще не скінчений. Не маємо сумніву, що проф. др Студинський, заждавши на кінець наших заміток на згадану тему, мабуть бувби не забирав, слова п. з. „В імя правди“. Всеж ми містимо статтю проф. Студинського, щоби не залишати за собою й тіни злої волі чи чого иншого. Хоча як воно нам не на руку, бо дальшу статтю з циклю „Видавець, книжка і читач“, в якій обговорюється докладніще видавничу діяльність Н. Т. Ш., мусимо розробити у формі полеміки з Шан. Головою. І ще одно спонукує нас помістити статтю проф. Ст.: вона характеристична поставою до певних питань. Та про все це докладніще у нашій відповіди.

I.

В імя правди.

В 7. ч. „Укр. Голосу“, з дня 13|2 1927. р. напечатано статтю Мих. Струтинського п. н. „Видавець, книжка і читач“ в якій ображено і болючо задраснено наукову і видавничу працю Товариства імени Шевченка та його теперішного голови, дра Студинського. Добр. Мих. Струтинський віддає похвалу авторови сеї відповіди, а теперішному голові Товариства за „багато вложеного труду і хисту в адміністрацію“ а докоряє, що „наукова діяльність в останних роках дуже слабо посувається вперед та що навіть три томи (в дійсности вісім томів ювилейних) підготовив ще др. Щурат, і що Товариство ім. Шевченка 1) занедбало 350-ліття української книжки і 2) трийцятиліття смерти Драгоманова, 3) десятиліття смерти Франка, 4) що історію літератури Возняка видала „Просвіта“ а не Наук. Товариство, 5) та що непростимою похибкою є „загирення прегарного видавництва „Стара Україна“, яке „при відповідних зусиллях могло навіть оплачуватись.“

Дякуючи д. Мих. Струтинському бодай за ту ласку, що віддав похвалу для мого „адміністраційного хисту“, мушу ствердити, що наукова діяльність усіх трех секцій Товариства в останнім трехліттю є не то нормальна, але й визначна та що в теках редакційних спочиває багато праць, що винесуть в друку понад 200 аркушів, пера Возняка, Огієнка, Філяр. Колесси, Олександра і дра Богдана Барвінських, Андроховича, Леоніда Білецького, Омельченка, Гординського, Студинського, Тершаківця, Крипякевича, Лащенка, Чубатого, не числячи авторів природописної секції (Чопівськоко, Зарицького, Полянського і т. п.), котра розвиває під сю пору дуже широку діяльність під енерґійною рукою дра Вол. Левицького. Часть сих праць вже печатається, инші ждуть своєї черги.

Замітка, що др. Щурат підготив ювилейні видання, є що найменше леґендою. Я ствერджую, що ціла підготовка дра Щурата обмежилася на тім, що за його головування вислала канцелярія Товариства кількадесять друкованих запрошень до участи в видавництві під адресою членів Товариства, Українців і чужинців. Що найменьше таке саме число запрошень і пригадок вислала канцелярія в часі мого проводу. Приготовили отже ювилейні видання в першім ряді автори у числі 43, в другім їх редактори Студинський, Крипякевич, др. Вол. Левицький, при щирій помочи дра Брика, проф. Огієнка, дра Вергановського і инших. Одначе гроші на видання треба було зібрати і сю працю перевів виключно підписаний у ювилейній збірці, котра винесла понад 1850 долярів. З сеї квоти ужито около 1000 долярів на видавництво „Записок“ і „Старої України“, квотою 694 долярів сплачено довг 54.000 передвоєнних австр. корон на двох реальностях Товариства, решту зужито на потреби бібліотеки і музея. Такий поділ ювилейної збірки уважав Виділ Товариства доцільним, а на мою думку, був він навіть дуже щасливий.

Заміт д. Мих. Струтинського, що Наукове Товариство злегковажило три ювилеї не відповідає правді, бо 1) ювилей 350-ліття укр. книжки пошанувало Товариство в р. 1925. великою студією Івана Огієнка: Історія українського друкарства XV — XVIII 66. (418. сторін друку), присвяченою памяти Івана Хведоровича і цілим рядом праць, поміщених у II—V зшитках „Старої України“ за рік 1924 (стр. 18—76). Чи се занедбання?

На просьбу акад. Михайла Грушевського передали галицькі культурні робітники свої праці в память Драгоманова Всеукраїнській Академії Наук. До них належать Мих. Возняк і автор сих стрічок, що переслав досі на Україну пять праць про Драгоманова, з котрих що й-но дві дрібні вийшли друком в „Україні“ (1926. р.), а більші, поміж якими є „Переписка Мих. Драгоманова з Вол. Навроцьким“ (поверх 4. аркушів друку) появляться у спеціяльнім Збірнику в Києві. Туди вийдуть ще дальші дві мої праці про звязки Драгоманова з Ост. Терлецьким і віденськими Січовиками, які приготовлюю до друку (около 6. аркушів). У Київ післав Мих. Возняк перший том переписки Драгоманова з Ів. Франком (около 20 аркушів друку). Висилка праць у Київ є подією трохи більшої ваги, щоби її можна легковажити.

На десятиліття смерти Івана Франка призначив Виділ Наук. Товариства ім. Шевченка в р. 1926. окремий том „Збірника фільольоґічної секції“ в обемі двайцяти аркушів, де вийде друком переписка Ів. Франка з наймолодших літ. За сим томом, над яким працює Мих. Возняк, піде ціла серія книжок, присвячених виключно Франкови. Наукове Товариство взяло також участь в академії у память Франка, а голова Товариства виголосив тоді виклад про соціялістичний процес з р. 1878, який вийде небавом друком у виданнях київської Академії. Підписаний автор сеї відповіди додає, що в р. 1925. закупив Виділ Товариства обстанову комнати, у якій Франко працював, за ціну сто долярів з ювилейної збірки і уладив комнату Поета в Музею.

За те, що літературу Мих. Возняка видала „Просвіта“ а не тов. ім. Шевченка, відповідати не можу, бо мене вибрано у нім головою дня 3. падолиста 1923. р., а історії літератури Возняка перший том вийшов в р. 1920., другий в 1921., третий почато складати в р. 1922. а скінчено в р. 1924. В часі складу історії літератури головою Тов. ім. Шевченка був др. Василь Щурат.

Почин до видавання „Старої України“ дав Іван Кревецький, котрий може потвердити, що Виділ і підписаний відносилися до видавництва дуже жичливо одначе громадянство його не підтримало. Передплата покривала ледви кліші, почтову оплату і що найвисше два числа в році. Наукове Товариство доложило протягом двох літ до „Старої України“ около двох тисяч долярів, а що матеріяльні відносини у нім ставали дуже скрутні, видання „Старої України“ передано „Національному Музеєви“, який може відповідати за дальшу її долю.

Зверну увагу, що Наукове Товариство ім. Шевченка не побирає ніяких підмог від р. 1919. та що перед моїм вибором на голову Товариства відібрав мін. Ґломбінський Товариству друк шкільних книжок, так що Товариство за весь час мого проводу було обмежене майже виключно на власні сили і на поміч Громадянства. Матеріяльні відносини погіршили ще занедбання фінансових справ з попередних літ (1916—23). Даю докази:

1). В хвилі, коли загально сплачувано гіпотечні довги на каменицях, провід Наукового Товариства (в літах 1920—3) злегковажив сю справу, хоча розпоряджав готівкою і що й-но підписаний в квітни 1924. р. сплатив 54.000 корон.

2). На камениці, де приміщені бібліотека і музей, тяжив довг, решта ціни купна, у висоті 40.000 Корон військової кавції з відсотками від 1917 року. Австр. міністерство освіти в літах 1916—17 виплатило на бібліотеку і музей двічи по 50. тисяч кор. разом 100 тисяч корон, а одначе довгу не сплачено, хоча адвокат др. Теофіль Кормош довів до дуже корисного для Товариства порозуміння з адвокатом противної сторони. На засіданню Виділу Наук. Тов. відбутім дня 8. грудня 1916 року під проводом дра Томашівського і участи дра Щурата та иньших членів відчитано предлогу дра Кормоша та ухвалено: здержатися з переведенням згаданої акції до . . . . (речення в протоколі нескінчене.)

Сю претенсію звальоризовано судово на основі обопільної згоди (Виділу і вірителів) що й-но за мого проводу в р. 1926 на квоту 2000 тисяч долярів, причім відсотки винесли 1350 долярів. Разом винесла звальоризована квота 3350 долярів. Її вже покрито дня 26. X. 30. XII. 1926 р. і 3. I. 1927 р. а довг виекстабульовано. Виділ дав на покриття 500 долярів з фондів переплетні та книгарні, дві тисячи долярів, які що місячно частинно сплачується, позичив на вексель у Центро-Банку, а 850 долярів позичив Товариству за моєю порукою особистий приятель мій і Товариства власник аптики п. Мих. Терлецький. О скільки инакше виглядалоби Товариство, якби в р. 1916 сплачено довг? Скільки томів наукових і белетристичних творів можнаби за сі гроші видати?

3). В р. 1920 — I. за проводу дра Щурата розпарцельовано з маєтности Белелуї, дару великодушного мецenаса дра Теофіля Дембицького, триста і трийцять морґів землі нижче ціни, але не сплачено довгу 40 тисяч корон, належного сестрініці пок. фундатора, п. Стефанії Кравсовій, дружині польського ґенерала. Залеглі відсотки по конець 1924 р. виплачено п. Кравсовій за його проводу. По дальші відсотки вірителька не зголосилася. За те зажадала вона в р. 1956 судової вальоризації в повній висоті, хоча на основі закона повиннаби дістати 15₀/₀. Суд у першій інстанції звальоризував претенсію п. Кравсової на 73₀/₀, отже на квоту 30 тисяч 450 зол. що в перечисленню на амер валюту дають три і пів тисяч долярів. Пішов відклик Виділу Тов. ім. Шевченка до другої інстанції, піде евентуально до Найвисшого Суду, одначе треба тямити, що при вальоризації рішає не закон, а „uznanie sędziego“ та що по одній стороні стає в процесі українська інституція, по другій дружина польського ґенерала.

За вирučені гроші з парцеляції Белелуї закуплено каменицю, з котрою звязані великі клопоти, яких на разі підносити не можу.

Обчислюю, що до п. Кравсової і до ще деяких зобовязань треба буде протягом 1927 року доплатити около 5 тисяч долярів, котрі разом з покритими вже 3350 долярами перейдуть квоту осьми тисяч долярів. А скільки добра моглаби принести ся квота в розбудові Товариства?

Добавлю, що з Белелуї остало для Товариства ще орного поля, сіножати, пасовиска, саду, лозів около 93 морґів, на яких не дасться перевести господарська школа, згідно з волею фундатора.

(Докінчення буде).

Проф. Др. К. Студинський.

З ПОЛЬЩІ І ПРО ПОЛЬЩУ.

На засіданню Другого Соціялістичного Інтернаціоналу, що радив 12. і 13. лютого в Парижі, польський соціяліст Нєдзялковскі ось як схарактеризував внутрішне положення Польщі: Помилкою булоби назвати теперішне політичне положення Польщі фашизмом. Живемо під домінуючим впливом одної особи: марш Пілсудского, при захованню конституційних форм(?). Правлячі круги це — частина інтеліґенції, дрібної буржуазії, деякі ґрупи помішиків і селян. Свого рода радикальна романтика, яка не може впоратися з дійсністю. Крім того є справжній фашизм („Обуз вєлькей Польскі“). Правлячі ґрупи не мають ані доктрини, ані програми, ні пляну на дальшу будучину. Теперішний стан не може тривати довго. Скінчиться або перемогою справжнього фашизму або перемогою демократії. Положення ППС. вельми тяжке. Партія не може позволити, щоби затріюмфував „Обуз вєлькей Польскі“. Вона мусить звернути розвиток подій в напрямі демократії. Вона одинока сила демократичної опозиції(?). Травневий переворот розчарував сподівання демократії. Створив у Польщі своєрідний стан. Згадав теж Нєдзялковскі про комуністів. Сказав, що треба леґалізувати комуністичну партію, бо загнавши її в підземелля, не можна відокремити військову шпіонажу від соціяльного руху. „Польська соціялістична партія одинока сила демокритичної опозиції“ — заявив Нєдзялковскі. Хтож є та „демократична опозиція“? Бриль і комп., що ходять на жир на українські села? „Визволєнє“, що стояло на услугах дефензиви? Слабо представляється справа з польською демократією. Бо не тільки сороката ґрупа пілсудчиків, а й ця нещасна польська „демократія“ — не має ясної програми на дальшу мету. А вже від партії Вітоса на право йдуть партії, що стоять під впливом вшехпольської мафії, які нічого не навчилися ні з історії Польщі ні з тих глибоких перемін, що прийшли після світової війни, які мріють про розторощення Німеччини, прогнання Німців з над Балтійського Моря, винародовлення непольських народів, що опинилися в межах Польщі і т. и. Ця ґрупа одержимих в порівнанню з польською кволою „демократією“ являється куди поважніщою силою. Та Нєдзялковскі не згадав про найбільшу ґрупу, яка істнує в Польщі, яка з дня на день росте в силу, а саме — ґрупу невдоволених! Ця ґрупа немає нічого спільного не тільки з польським „фашизмом“, а й з польською „демократією“ і правлячим „романтизмом“. — Польський сойм дре коти з правительством в справі виборчої ординації до самоврядувань. Чим це гандричення покінчиться, покищо годі сказати. А все через „креси“. Не можуть погодитися, як забезпечити „стан посяданя“, який тепер тут спочиває під опікою наказних війтів. — Трохи статистики. Польща має на свойому удержанню: 42.412 адміністраційних урядовців, 3436 суддів і прокураторів, 1003 судових аплікантів, 9110 учителів середних шкіл, 15.652 священиків, 1300 офіцерів і урядовців поліційних 37.700 функціонарів поліції, 62.573 учителів народніх, 3211 тюремних функціонарів Крім цього 18437 низчих службовиків, 18.933 офіцерів 37634 підофіцерів (зупаків),

ДМИТРО ДОРОШЕНКО.

Київ в перших днях революції.

Як тільки розійшлися перші чутки про переворот в Петербурзі, зійшлася рада „Товариства українських поступовців“, цієї одинокої в ті часи всеукраїнської орґанізації. В двох маленьких кімнатах, що залишились вільними в Українському Клюбі від шпиталю*), зібрались не тільки члени ради, але й чимало рядових членів орґанізації; прийшли представники студентської молоді. Доложено було політичні новини, прийнято до відома, що Українці ввійшли до міського Виконавчого Комітету, між иншим — бар. Ф. Штайнґель яко голова і А. Ніковський яко секретар Комітету. Було ухвалено сходитись що дня, щоб бути в курсі цілого руху і старатись захопити в ньому по змозі впливові позиції.

На другий чи на третий день на засідання ради прийшло двох священиків і заявили, що їх прислало яко своїх делеґатів київське православне духовенство, котре на своїх загальних зборах ухвалило піддержувати контакт з українською національною орґанізацією. Прийшли представники від робітників, явилось кілька салдатів, ці останні — вже від сформованих українських громад в ріжних військових частинах. Присутні на наших зборах капітан Гон і поручник Микола Міхновський заявили, що вони вже ведуть роботу по влаштуванню українського військового клюбу. Все це свідчило, що Українці в Київі виявляють з себе певну громадську силу, і що українська національно-політична орґанізація являється вже притягаючою силою для цілих суспільних ґруп.

Тоді було рішено заложити загальну орґанізацію, яка на зразок „Ради громадських орґанізацій м. Київа“ обєднувалаб всі українські національні орґанізації й сталаб на чолі руху. Ухвалено було назвати її „Центральною Радою“. Було богацько суперечок що до форми орґанізації та її складу. З одного боку члени старого „Тупа“ настоювали на тому, щоб в основу орґанізації було положено вже істнуючу всеукраїнську орґанізацію „Товариство Українських Поступовців“, що обєднувала в собі найкращі українські сили. Можна було тепер поширювати її через прилучення окремих громад, партійних орґанізацій та кооперативних ґруп. З другого боку представники молоді і численних, нараз повсталих соціялістичних орґанізацій вимагали, щоб Центральна Рада складалася відразу по партійному прінціпу, щоб кожна партія мала своїх представників в числі пропорціональнім до значіння й численности тої кляси, або тої суспільної верстви, інтереси якої вона хотіла заступати. Одна, наприклад, на борзі зложена ґрупа студентської молоді, що назвала себе партією українських соціялістів-революціонерів, виступала в імени многоміліонової маси українського селянства і претендувала на більшість місць в Раді. В тім же дусі висловлювались і представники аж пяти робітничих українських орґанізацій в Київі (що тільки тепер ми про них почули) і т. д. Розуміється, нічого не можна було прінціпіяльно мати проти того, щоб в орґанізації парляментарного типу (а такою, властиво й мусіла стати Центральна Рада) дійсно вибрані й уповноважнені певною верствою представники — діставали число місць відповідне чисельности й реальному значінню заступленої ними громадської верстви. Але орґанізації, що виникла в революційний момент і формувалася перш за все з метою координувати український рух і стати на його чолі, уступити провід людям новим, що являються представниками значних громадських або соціяльних верств тільки in spe, — для людей, що досі стояли на чолі національного руху і несли за його відповідальність в найтяжчі часи, це уявлялось ділом дуже небезпечним по своїх наслідках. Менше всього розуміється, тут грало роль небажання позбутися „впливу“, — більш за все боялися, щоби не потерпіли на цьому інтереси справи. Але тому, що переспорити й переконати людей з демаґоґічним нахилом дуже важко, то скільки не сперечалися й не ґорячилися при формувані Центральної Ради, але складати її довелося по прінціпу партійному. Бачучи, як трудно зговоритися, порозумітися й наладити спільну працю, і та, і та друга сторона покладали всі надії на приїзд проф. М. Грушевського, якого сподівалися з дня на день. Для нього було резервовано місце голови Центральної Ради. Од його особистого й громадського авторітету, шанованого в усіх українських кругах, сподівалися примирення всіх суперечностей і обєднання всіх на спільній роботі за-для громадського добра. Тимчасом уже наладжувалася практична робота: випускалися українські відозви до населення, відновлено видання українських часописів, — почала виходити „Нова Рада“, за нею „Народна Воля“, орган укр. соціялістів-революціонерів, „Робітнича Ґазета“, орґан соціял-демократів і т. д. Що дня появлялися нові українські відозви, плякати, брошури, йшла надзвичайно швидким темпом орґанізаційна робота в Київі й на провінції, скликались і підготовлялись зїзди. Я, хоча й вступив у виконання обовязків помічника ґуберніяльного Комісаря Київщини, вчащав на засідання Центральної Ради й богато сперечався що до способу її формування.

Нарешті (тижнів через два після початку революції в Київі) приїхав М. С. Грущевський. Памятаю, в призначену годину у вечорі ми з пок. Ф. П. Матушевським поїхали його зустрічати на двірець. Дожидали кілька годин, а поїзда все не було. Ми залишили авто дожидати, а самі поїхали до дому. Шофери чекали до 4-ої години ранку й поїхали також до дому спати. А в 5 годин ранку прибув нарешті поїзд; з ним трапилося в дорозі нещастя: загорівся спальний ваґон, в якому як раз їхав Грушевський, і він ледве встиг вискочити в одній білизні та пантофлях. Погоріли всі його його річи, в тім числі кілька дуже рідких книжок старого українського друку XVI—XVII. в., що він віз із собою. З двірця до себе до дому довелось мандрувати Михайлові Сергієвичу пішки, в пальто поверх білизни і в нічних пантофлях. Так скромно відбувся вїзд до Київа людини, якій незабаром довелося відогравати таку голосну ролю в діях Київа й цілої України.

Прибувши до Київа, проф. Грушевський дуже скоро зорієнтувався в обставинах і ось за дуже короткий час, коли минулися перші дні радісних зустрічей, поцілунків, привітаннів, ми, старі „тупівці“, співробітники Михайла Сергієвича, його вірна стара ґвардія, з немалим здивованням почали помічати, що він — не з нами. Він більше перебував в товаристві молодих есерів (соціялістів-революціонерів), радився з ними, оточував себе ними, а з нами балакав і радився дуже мало. Коли дехто з старших українських діячів, що стояв в особисто близькия стосунках до Михайла Сергієвича, спробував запитувати його, що сталося, чому він так поводиться, М. С. ухиляючись заявляв, що реальна сила за цими „молодиками“, що за ними скоро підуть маси, через те лучше відразу стати на їх чолі, щоб не допустити цілий рух до крайностей великих помилок. Такий був змисл його відповідей і пояснень. До певної міри ми з ним погоджувались, хоч особисто це

*) З початком війни київський український клюб (так само, як московський, петербургський і полтавський), щоб урятувати себе і своє помешкання, улаштував у своїх хатах лазарет на 50 поранених. Це був справжній „українських лазарет“: до його забирали майже виключно самих поранених українців і тут вони попадали не тільки в цілком українське оточення, але переходили свого рода українську національну школу; неграмотних — вчили по українськи, всіх взагалі навчали української історії, освідомлювали, так що більшість верталась до своїх полків свідомими українцями. На дорогу давали їм і потім висилали в посилках українські книжки, листувались з ними. Протягом трьох років через оцю „школу“ перейшли сотні й тисячі ранених і таким чином вона своє призначення виконала. Більш-менш те саме було й по инших українських лазеретах.

169.169 залізничників, 14 057 урядовців почтових і телеграф. і 13 132 низших почт. функціонарів Поважна армія — Польські політики нараджуються тепер, як змінити виборчу ординацію, так щоби до сойму увійшло як найменче українських і білоруських послів. Видумують отже всякі способи, але не можуть погодитися. Тому міністерство хоче саме предложити соймови таку зміну, яку уважає найкращою.

Що чувати в світі?

БОЛЬШЕВИКИ попеклися на балаканині про війну. Люде стали робити великі запаси, щоби мати що їсти, коли вибухне війна, а селяне зачали ховати збіжжа на чорну годину. Тепер хиба прийдеться проповідувати, що не буде війни.. Великі несподіванки виходять підчас виборів до рад. Большевики добре їх підготовили. Повидавали богато вказівок, як їх переводити, що робити, щоби до рад громадських війшло якнайбільше комуністів та їх прихильників. Вибори розложено на довший протяг часу. Річ в тому, що коли вибори відбувалисяби в одному чи в двох днях, так не сталоби „своїх" людей, які „роблять" вибори. І напевно вийшлоби таке, що комуністи провалилисяби на цілій лінії. Тому вибори робиться помало. Большевики поставили собі за ціль приєднати для себе середнозаможних селян, бо це найповажніща сила на селі. Та ось саме вибори цю силу ще більше розярили проти большевиків. Большевицька партія видала наказ, щоби підчас виборів пильно уважати, чи хтось користується наємним трудом. Хто ним користується, не сміє мати права голосувати. Ходило о те, щоби до рад війшло якнайбільше безземельних і малоземельних, серед яких большевики мають впливи. А на місцях виконавці вказівок робили так: відбирали право участи у виборах, коли хтось тримав няньку до дитини, або коли у когось сусід помагав на полі підчас жнив і т. д Очевидно, не обійшлося без надужить. Через це богато сіл прямо бойкотувало вибори. Тому саме серед середняків на селах велике невдоволення. — На сесії Всесоюзного Центрального Виконного Комітету большевицької партії представник України Кузьменко заявив: „Адміністративне нормування цін на сільсько-господарські продукти з одної сторони і необхідні для селянства промислові вироби, з другої — з кожним роком не тільки зменшують вивіз сільсько-господарських продуктів, а й значно зменшують інтензивність господарки. Тепер вже не може бути тайною те, що досі так скривалося в центрі. Я говорю про підсумки минулорічного вивозу, який дав нам втрату 3½ копійки на кожному пуді хліба, а в цім році ми вже не в силі виповнити на 70% наш плян вивозу через зірвання з селянством, яке отверто заявляє, що дасть хліб тільки тоді, коли будуть знищені ціни на залізні вироби, на шкіру і мануфактуру і з таким домаганням селянства нам треба числитися". На Сибірі відкрили большевики велику повстанчу організацію, яка підготовляла повстання в Амурській і Приморській области. Про це сповістив на засіданню місцевої комуністичної організації в Хабаровську її секретар Вестерман. По його словам ця повстанча організація мала свої „ячейки" у всіх більших місцевостях і вони вели підготовчу роботу, мобілізували бойові сили, підготовляли знищення залізничої лінії, мостів, захоплення складів зброї і тд. — Затрівожені большевики поставою Анґлії. Литвинов, який тепер заступає Чічеріна, у відповідь на анґлійську ноту в справі попирання противанґлійського руху в Китаю, в якій грозиться зірванням всяких взаємин, заявив що большевики нічого собі так не бажають, як мира та що вони за те, що діється в Китаю, не відповідають. На засіданню Всесоюзного Центрального Комітету забирав голос командант оружних сил на Україні і заявив, що населення України обурене анґлійськими погрозами, що не має зібрання, на якому не обговорюваноби можливости війни і не закликуваноби правительство до чуйности. Хитрий народ — большевики. Грозять Анґлії Україною...

НІМЕЧЧИНА, зірвавши торговельні договори з Польщею, звернула увагу світа ще раз на свою східну границю і на сусіда, що сидить поза нею. А про цього сусіда Німців світ чує все якось тільки неприємні річи: то про політичні процеси, в яких на лаві обжалованих, засідають десятки, а то й сотні людей, то про „диверзійні" напади, то про атентати і д. т. А найбільше чує скарги національних „меншостей", що творять понад третину населення Польщі і замешкують около половину території держави. А світ хоче спокою і неприхильним оком дивиться на держави, з яких моглоби вийти закаламучення мира. З окрема Америка пильно придивляється, що діється внутрі і в сусідстві держави, яка хотілаби зазичитися в неї. Недавно, як ми вже про це згадували, Польща вислала до Америки двох своїх фінансистів, щоби переконували американських банкирів, що дати Польщі позичку — це чистий інтерес. І ось Німці зірвали розмови з Поляками про торговельні справи. Польські ґазети пишуть, як то богато стратять Німці, як мало це відібється на добробуті Польщі. Та ті самі ґазети згадують півсловом, що вивіз Німеччини до Польщі творить всього 4% загально — німецького вивозу, — а вивіз Польщі до Німеччини творить, як самі Поляки до цього признаються, 40% загально польського вивозу, значить, поважна ріжниця... Та не в цьому лежить „сук" цілої справи, а в опінії світовій, яка довідується, що молоденька держава шторцюється супроти сильного і богатого Німця. Причину до зірвання торговельних переговорів з Польщею дав Німеччині дрібний факт: Польща видалила з своїх границь чотирох Німців, не хотячи дати їм права горожанства (на Волині тисячам українських громадян відмовляється права горожанства, хоча вони з діда прадіда живуть на Волині; робиться це тому, щоби таким чином недопустити їх до участи в народній роботі, бо коли вони денебудь рушаться, можна їх викинути поза риський кордон. За цими громадянами нема кому упімнутися!). У відповідь на це Німці сказали Полякам: „Так? То ми взагалі з вами зриваємо всякі розмови". За Поляками трохи впоминаються Французи, одначе більше з чемности, як інтересу. Бо Франція тепер за жадну ціну не пійде на яку небудь авантуру з Німцями. До згоди з недавно запеклим ворогом жене Францію економічний інтерес. Згоду з Німцем диктує Франції й сучасне її положення, бо її взаємини з Анґлією значно остуджені, Анґлія тісніще злигалася з Італією, а ця остання сталить собі апетит на французькі кольонії. А мала антанта, на яку колись Франція так богато числила, показалася нежиттєздатним твором: Румунія лізе в обійми Італії, Чехословаччина залицяється до Німців, а бідна Югославія так осачена з усіх боків Муссолінім, що її союзники мусілиби їй куди більше давати, як від неї діставати. А на такий інтерес нині ніхто не ласий. Знають це все Німці і зачинають промовляти питомою собі жовнірською мовою. Маркотно їхнім сусідам, що до влади дійшли в Німеччині націоналісти. Побоються сусіди, що націоналісти відреставрують монархію. А Німці на це все відповідають: „зробимо те, що нам найбільш відповідне; а що найбільш відповідає, це наша хатня справа". Очевидно, є й між Німцями великі ріжниці думок. Поважною силою є у них републиканські партії. Тому німецькі націоналісти не думають з дня на день зміняти державний устрій. Вони тільки не хочуть йти в хвості ніякої інтернаціональної доктрини. Німці можуть внедовзі знову підняти розмову з Поляками. Одначе зірвання своє зробило, Польщі пошкодило.

АНҐЛІЯ вислала остру ноту до большевиків в справі китайській, погрожуючи повним зірванням взаємин. Нема сумніву, що большевики викручуються. На ділі їхні впливи в Китаю значно переборщені, коли хтось думає, що вони большевізують Китайців. Китайський національний рух нічого спільного не має з большевизмом, бо тільки його ліве крило є під впливом большевицької ідеольоґії. Одначе воно найсильнше. Найсильніщі ґрупи в китайському національному русі — це праві націоналісти і центр-демократи. Недавно китайський міністер заграничних справ в Кантоні — др Чен в розмові з кореспондентом одної анґлійської ґазети сказав ось що: „Ми підписали з Анґлією умову, яку взагалі можна назвати вдоволяючою, хоча бажання Китаю ще не зовсім заспокоєні. Як що Анґлія не висадилаби своїх військ в Шанґаю, я сказавби, що началася нова доба. Та в Шанґаю стоять анґлійські війська і це перемінює самопевність в сумнів. Висадження війська в Шанґаю викликує лють навіть у тих, що до них ще не дійшла наша пропаґанда. Нині поява чужих військ Китайців вже не залякує, а розлючує їх, обиджує їх національну гордість. Ми маємо великий вплив на робітників, та не на стільки великий, щоби вони без протесту згодились на прихід чужинців і то в такій скількости, якої ми ще не бачили від часів війни за опіюм. Ми ще не маєм влади над Шанґаєм та хочаби ми її й мали, не забувайте: є два Шанґаї. Один китайський, за який ми можемо ручити; другий міжнародній, який прихід некликаних гостей — анґлійських військ — перемінить у вулькан, готовий до вибуху. Тут мається до діла зі стихійними силами, над якими ми не маємо влади. Шанґай давно вже зробився твердинею осіб, дуже й дуже заінтересованих в продовженню ворожнечі націоналістів з Анґлією. Небезпека провокації величезна. І не має в Шанґаю влади, яка би її могла здавити. Вороги націоналістів, розуміється не пропустять нагоди, щоби викликати скандали, які вони опісля запишуть на рахунок націоналістів. Подражнення серед Китайців велике. Його підбехтують вороги націоналістів і примирливої політики Чемберлена. Якщо ми булиби в Шанґаю, може нам вдалосяби втихомирити це подражнення, одначе і так анґлійська армія моглаби розбити зразу і нашу добру волю і зусилля Чемберлена. Прийшов час, що життя і майно чужинців находяться під охороною чужих військ в більшій небезпеці, чим це булоби під охороною націоналістів. Та ми можемо зберігти наших гостей тоді, коли ми є господарями у себе в дома. Ми не можемо грати ролі людей, до яких гості мають так мало довіря, що приводять зі собою власну охорону". — А покищо кантонські війська вже недалеко Шанґаю. Китайські ґенерали, що тримали з Анґлією, розбиті. Чанґс Тсо-Лін знюхується з кантонцями. В Шанґаю серед білих переляк. Бояться різні.

АМЕРИКАНСЬКА палата послів ухвалила збіжевий закон („біль"), яким уможливлює фармерам продавати збіжжа до Европи низче коштів продукції. Ріжницю між коштами продукції і низькими цінами на збіжжа в Европі буде покривати державний скарб. Тому утворений буде окремий банк, якому держава має дати на цю ціль 250 міліонів долярів. Таким чином бореться Америка з аґрарною крізою. А ця кріза так сильна, що републиканські посли з західних станів Америки голосували за згаданим законом разом з демократами і фармерами, ламаючи партійну дисципліну. Чи прийде до практичного пристосування цього закону, покищо невідомо. Сесія парляменту може тривати на основі закону тільки до 4. березня кожного року. І закони, що до того часу не ухвалені сенатом, або що не дістали згоди президента держави, мусять прийти під обради нової сесії. Тому рішення лежить в руках президента Куліджа: на кого він схоче сперти свою кандидатуру при недалеких виборах президента — чи на промислових станах східної Америки, чи на невдоволених аґрарною крізою фармерах заходу. Якщо на останніх схоче спертися, так збіжевий закон вийде в життя.

ФРАНЦУСЬКИЙ політичний письменник Фабр-Люс написав книжку п. з. „Льокарно без мрій". Фабр-Люс — приятель Польщі. Зміст його міркувань відносно Польщі ось який: Справа східних границь (німецько польських) висувається на чоло всіх справ, звязаних з Льокарном. Така прим. справа, як приєднання Австрії до Німеччини, зійшла на другий плян. Не варто себе оманювати: Льокарно не забезпечує польських границь. Тому не вийде на здоровля Польщі, що не доконано ревізії версайського договору. Він не бачить можности вдержати мир без територіяльних змін. Німці ніколи не погодяться з теперішним станом своїх границь на Сході. І не довго доведеться ждати на хвилю, коли вони дозволять напасти на Польщу чи Рад. Союзови чи Литві, зорґанізувавши якунебудь провокацію з польського боку. Відтак в Союзі Народів не допустять, щоби однозгідно означити, хто напастник (такі ухвали Союза Народів мусять бути однозгідні!) і Франція не зможе дати Польщі помочі. Сила і богацтво кожного краю — пише Фабр-Люс — спирається не тільки на розширенню його границь, а й на розумнім упорядкуванню оборонної здібности відносно апетитів сусідів. Безпека Польщі сьогодня дуже слаба, це тяжить на її будучині, це зменшує її відпорність. Правлячі кола Польщі повинні змагати до того, щоби Польща була менше загрожена а її союз більше видатний. Союз французько-польський дуже тепер ненаручний для Франції. Автор підсолоджує свої слова споминами. одначе дальше каже твердо: „булоби бездумністю бачити в тісніщім союзі з варшавським правительством скріплення нашої (французької) оборонної сили". Через французько-польський союз прийшло до остудження взаємин між Францією і Анґлією, яка зовсім не збирається давати запоруку за тривкість німецько-польських границь. Автор пригадує історію союзів Франції зі Сходом і каже, що ніколи вони не виходили на користь Франції. А висновок: кепський інтерес робить Франція на Польщі. Фабр-Люс радить Польщі, щоби дипльоматичним шляхом змагала до вирівнання ріжниць з Німеччиною, яке зробилоби непотрібним французько-польський і німецько-радянський договір. На цей останній звертає Польщі окрему увагу. Він заключений на 5 літ. А що буде, коли по 5 літах Німеччина з Рад. Союзом заключить союз? Тому: нехай Польща поробить Німцям уступки. Таким чином заспокоїть німецьких націоналістів, після цього можливе буде й відтягнення Німеччини взагалі від Радянського Союза. Якіж повинні бути ці уступки з боку Польщі? Можуть бути характеру територіяльного, можуть бути иншого (господарського). Все це залежить від Польщі самої. Як собі постелить, так і виспиться. Очевидно, ці міркування кидають нове світло на зірвання Німцями торговельних переговорів з Польщею. Німці гаразд здають собі справу з положення на заході, знають настрої, які панують у Франції. Тому притискають до муру свойого східного сусіда.

В ЮГОСЛОВЯНСЬКІМ соймі прийшло до великої галабурди. Причину до цего дала югословянська поліція, яка раз-в-раз побиває людей. Перед кількома днями побила вона так одного чоловіка, що ціле його тіло було покрите синяками. В тій справі кількох послів внесло інтерпеляцію в соймі. Але міністер, який має владу над поліцією, зараз таки відповів в соймі, що це все, що посли закидують поліції є брехнею, бо югословянські поліцаї з людьми поводяться гейби ангели. Це обурило послів і вони втяли таку штуку: Зараз таки відшукали чоловіка, якого побила поліція в остатніх днях, і впровадили його до салі, де сойм радить. Тут розібрали чоловіка до голого тіла і показали синці на тілі цілому соймови і міністрам. Счинилася галабурда а засоромлений міністер, який перед хвилею вихвалював поліцію, тепер замовк. — Про цю подію европейські ґазети широко розписуються. Всяко вже було в соймах, але такого дива, щоб в соймі показували голого чоловіка, ще не було в ніякім соймі.

ЛИТОВСЬКА держава в жалобі, бо помер найбільший литовський патріот Іван Банасевич. Він то пробудив Литовців до національного життя, він учив литовську інтеліґенцію любити простонародну литовську мову і працювати для литовського народу. А треба знати, що литовська інтеліґенція перед тим соромилась литовської мови і приняла була польську. (Найбільший польський поет був також Литовцем!). Цею своєю працею Іван Банасевич поклав сильні підстави під литовську державу. І можна сміло сказати, що якби не було Банасевича, то тепер не булоби і литовської держави. Жив і працював Банасевич в Вильні, а коли Польща силою прилучила Вильно до польської держави, то Банасевич міг виїхати до литовської держави і там радуватись державною незалежностю литовського народу. Але Банасевич не хотів покинути Вильна. Він казав, що Виленщина є Литвою і він не покине її, та що ніякі штучні кордони не зможуть розділити

було й неприємно. Мені особливо не подобалась оця політика Михайла Сергієвича, на приїзд котрого я також покладав як найбільші надії. Цікаво, що він нікому з нас, наприклад, не радив іти за ним, не закликав приєднатись до його нового гурту, він начеб то хотів показати, що він один розуміє „дух часу" і поспішав сепаруватись од тих, хто ніби нездібний був за тим духом поспішати. Це у великій мірі знеохочувало мене до праці в Центральній Раді, до її безконечних нарад і галасливих засідань. Я потроха став відходити від неї, рішивши, що краще віддатись практичній роботі і, користуючись з свойого нового офіціяльного становища, старатись практично, без теоритичних міркувань, де тільки можна, переводити українізацію суспільного й адміністраційного життя Київщини. Праця в Ґуберніяльнім Виконавчім Комітеті своїм практичним напрямком припала мені дуже до серця. Між иншим, моїм обовязком було затверджувати й реєструвати нові товариства та спілки. І от першим товариством, що подало мені свій статут до затвердження, була Київська „Просвіта". Рівно сім років перед тим, те саме ґуберніяльне правління, на чолі якого я тепер стояв, закрило „Просвіту". В числі приводів до закриття було офіціяльно поставлено видання моєї книжки „Оповідання про Ірландію". Тепер на поданому мені примірнику Статута цієї „Просвіти", де я колись був три роки секретарем за головування небіжчика Б. Д. Грінченка, я зробив напис про затвердження товариства. Це був один з тих, але значних для мене, тріумфів у моїм життю.

В половині березня відбулися один за другим важливі моменти в розвитку українського руху. Коли не помиляюсь, 18. березня відбулася в Київі українська маніфестація. Своїм ґрандіозним характером, своїм одушевленням, своїм ентузіязмом вона перейшла всі наші сподіванки. В ній узяло участь понад сто тисячів людей. Коли я підійшов до Володимирського Собору, звідки мав рушити похід, то вже тут було повно народу, вся вулиця й площа була заповнена тисячами людей. Так само юрби стояли й далі, по Бібіковському бульвару, Володимирській вулиці коло Університету. Стояли цілі відділи війська з жовто-блакитними прапорами. Одна за другою надходили громади, ґрупи, корпорації, школи, ґімназії, товариства — усі з українськими прапорами. Он пройшов цілий відділ полонених вояків галичан. Тут близько коло мене стояв о. Щепанюк, один з галицьких заложників. „А що, отче, звернувся я до нього: тепер Ви бачите, що таки істнує українське життя в Київі?" У відповідь він мовчки стиснув мені руку. В його на очах бреніли сльози. Я розшукав аж коло Університету громаду членів київської „Просвіти", під прапором якої я хотів іти в поході. До нас прилучився і М. С. Грушевський. Безконечні юрби все прибували. Похід давно рушив, а до нас іще черга не дійшла — так далеко розтягнулася маніфестаційна кольонна. Маршрут був: по Великій Володимирській од Університета, по Фундуклеївській, Крещатику, до Міської Думи, звідти в гору по Михайловській вулиці до площі св. Софії біля монументу Богдана Хмельницького. Без кінця ішло військо: казали, що вийшло 30.000 жовнірів. Нарешті дійшла черга і нам рушити. На чолі нашої громади несено прапори: один з портретом Шевченка, другий національний. Перший ніс Ів. Щитківський, голова Комітету по збудованню в Київі памятника Шевченкові, другий — Вол. Мик. Леонтович. Ми по черзі їм помагали. Помалу, поволі йшов величній похід. Гордо маяли в повітрі національні жовто блакитні прапори (колір — символ нашого блакитного неба і золотої пшениці на полях). То з одної, то з другої ґрупи чути було спів: „Гей не дивуйтесь", „Соколи — соколи" (марш), „Ще не вмерла Україна". Та ось наша ґрупа дійшла до площі перед міською думою. Там на бальконі стояла президія Виконавчого Комітету і вітала похід. Тут же стояв і начальник військової округи ґен. Ходорович і по українськи салютував українським прапором. Проф. Грушевський дав знак рукою, що хоче говорити. Все втихло. Піднесеним голосом, — де він у його взявся! — немов в якомусь натхненні, закликав нас Грушевський, щоб ми всі тут присягли під прапором Шевченка, що будемо боротись і не складемо зброї, аж поки не виборемо рідному краю автономії. Ми всі стали на коліна, підняли руки в гору і заприсягли. Тут ентузіязм досяг найвищої хвилі. Юрба схопила Грушевскkого на руки і понесла на другий поверх Думи, на балькон і звідти показали його народові. З тисячів грудей залунало: „Слава батькові Грушевському!" Потім похід рушив далі, на Софійську площу, але на вічу я вже не був, бо мусів іти до своїх службових обовязків. На цім вічу винесено було резолюцію з домаганням автономії України.

Українська маніфестація була переломовим моментом в розвитку українського руху в Київі: тепер відразу, і свої і чужі побачили, що українство — сила, що за ним маси, а не якісь окремі гуртки і купки. Ми всі почули вперше твердий ґрунт під ногами, почули себе господарями в своїй хаті. За маніфестацією почалися зїзди.

душі литовського народу. Душа литовського народу одна і та сама так в Вильні і Ковні. Отже в Вильні живучи, підбадьорував тутешних Литовців, щоб по геройськи зносили гнет і переслідування. Тому то і його похорон, який відбувся дня 21. лютого перемінився в велику політичну маніфестацію цілої литовської держави. Хоть між Литвою а Польщею тепер тріває воєнний стан, то всеж таки Поляки дозволили приїхати литовській державній депутації до Вильна, яка взяла участь в похороні. Але найбільші жалібні маніфестації відбулись в литовській столиці, в Ковні. Тут відбулось жалібне засідання сойму а в день похорону о год. 12 устала праця і рух в цілій литовській державі. Молодіж проголосила однотижневу жалобу. — Подорож литовської депутації до Вильна і згоду Польщі на цю подорож уважають ділом Анґлії, котра натискає на Литву, щоб погодилась з Польщею. Кажуть, що під проводом Анґлії ведуться тайні переговори між Польщею а Литвою. Тим способом хоче Анґлія скріпити Польщу проти большевиків.

ВСЯЧИНА

Добрий почин. На днях покінчився у Львові перший курс для політичних орґанізаторів, устроєний заходами Центрального Комітету Українського Національно - Демократичного Обєднання. Курс тривав 10 днів. Викладали: секретар В. Целевич, о. Л. Куницький, др Ол. Марітчак, Ол. Черкавський, пос. Б. Козубський, пос. С. Хруцький, інж. М. Творидло і и. Між слухачами було вісім Волиняків. Такі курси слідби устроювати теж по більших центрах на провінції.

Марійське Товариство в Перемишлі занялось дуже гарним ділом орґанізацією реміснечої молоді і слуг. Щоб злучити корисне з приємним, уладило Товариство курс танців, а цих мясниць також два рази вечерниці з танцями. Другі вечерниці відбулись минулої неділі в салях „Бесіди“. Молодіж бавилась дуже гарно а поведення її було взірцеве. Між танцями хор під проводом о. Демянчика співав пісні. Виконання пісень було доказом, як богато солідної праці о. Демянчик вложив, щоб вишколити хор. На будуче треба буде частійше уладжувати такі вечерниці, щоб наша молодь знайшла забаву у своїм товаристві і не тинялась по чужих. Треба однак подбати о обширніший льокаль. Не обійшлось без поганої пригоди. Якісь три підпиті авантурники втиснулись на забаву і поведення їх було погане. На будуче треба буде переводити остру контролю і не пускати таких людей на салю. Тут можуть брати участь тільки члени Марійського Товариства і читальні „Просвіти“.

Юрій Брандес, великий данський письменник помер в Копенгазі у 85-ому році життя. Богато країн звидів, з літературою богатьох народів познайомився Брандес. А мав дивний дар вживатися в душу окремих народів. Короткий побут в даній країні, знайомство з головними письменниками цеї країни — давали змогу Брандесови кидати на папір свої глибокі спостереження. Брандес знав особисто майже всіх великих письменників своєї доби. Богато з них завдячує Брандесови свою світову славу, бо щойно з писань Брандеса довідалася про них европейська публика. А належав Брандес до найбільш почитних письменників в Европі. Головно його твір „Головні течії в европейській літературі 19. віку“ мав великий вплив на читаючу публику всіх европейських народів. На старости літ зацікавився був Брандес і долею українського народу. І як завжди у свойому життю ставав в обороні покривджених, так і в цім випадку заговорив він огнистим своїм словом в обороні прав укр. народу. Близькі взаємини з Брандесом піддержували др Дмитро Левицький та його дружина (др Лев. був послом УНР. в Копенгазі). Брандес був по походженню Жидом. Одначе долею жидівського народу зацікавився блище щойно в останніх роках свойого життя під враженням розросту сіоністичного руху і успіху Жидів в розбудові своєї вітчини в Палестині. Поляки славили Брандеса, коли під кінець 19 го віку написав твір „Польща“, а відсудили від чести й поваги, коли станув в обороні Українців і Жидів.

Жиди ведуть протиукраїнську політику? В Берестю жидівський театр грає штуку п. з. „Жертви України“. В цій штуці виступають Шварцбарт і Петлюра. Петлюру представлено як бандита — насильника. — В цім самім Берестю на засіданню мійської ради Жиди голосували проти української мови у відозвах мійської управи до населення. — В Луцьку при виборі предсідника мійської ради голосували Жиди проти Українців, хоча передтим заключили з Українцями умову.

Чого їм треба. Поліцаї по селях перемиського повіту допитуються, в чиїх руках є читальня „Просвіти“, яка партія в читальні рейводить. Цим опікунам треба відповідати, що читальні „Просвіти“ не мають нічого спільного з політикою, що до читальні має право належати кождий чесний Українець без огляду на свої політичні переконання. Не виключене, шо власть імущі шукають притоки до нагінки на читальні. А такою найнаручніщою притокою, мовляв — читальня „займається політикою“

Одним миром мазані! На засіданню адміністраційної комісії польського сойму молотять тепер проєкти самоврядних законів. На днях виринула справа, хто має мати право голосування. Ліві польські партії хотіли, щоби це право мали ті, що живуть щонайменше ½ в даній громаді, Вшехполяки заявилися за 1 роком, а парафіяне Вітоса за 3 роками. Перейшов внесок вітосівців. За ним теж голосували українські посли. Та саме це застановило польську братію. Вони зачали застановлятися, чому Українці так голосували. Пояснили це брилівці, сказали вітосівцям і вшехполякам, що Українці тому так голосували з огляду на „осадників“. Серед польських „народових“ партій збентеження. Забули за осадників! Памятали про них тільки брилівці, визволенці і пепесівці. І що роблять? Ломлять першу ухвалу. Голосують ще два рази і вкінці переходить внесок вшехполяків, тобто, щоби мали право голосу ті, що живуть рік в даній громаді. А брилівські баламути лазять по наших селах і торочать нашим селянам про свою безмірну любов. Облудники! Їм в голові тільки інтереси кольоністів, а від нашого селянина радіти тільки видурити голос підчас виборів.

Найшли! Польські верходовячі кола таки найшли „uczciwego starorusina“ на становище накиного комісаря „Народнього Дому“ у Львові. Тому що ніяково було залишати на цім становищі ославленого Льва Черкавського, іменовано комісарем теперішнього управителя філії українського ґімназії — Ярослава Вербицького, особистого приятеля і однодумця Черкавського. Оба вони — і Черкавський і Вербицький — в ласках у вшехполяків. А, як бачимо, в політиці на західно-українських землях вшехпольські впливи мають рішаюче значіння і у „моральних санаторів“.

НОВИНКИ.

Ярмарковий дурисвіт. Господар з Дубів, Матій Огризко разом з своєю жінкою Катериною вивіз оноді до Пшеворска пацючка на продаж. На торговиці причіпився до них панок і помагав їм продавати пацючка, захвалюючи його. Врешті продали його за 160 зл. Ґаздиня задоволена продажею сховала гроші за пазуху. Тоді панок попросив ґаздиню до шинку, щоб напилася з ним гербати. Ґаздиня не похочувала, але далася намовити і пішла, а тимчасом єї чоловік поправляв упряж на конях і мав підїхати по жінку до шинку. Тимчасом в шинку панок трактував жінку одною і другою склянкою гербати. Врешті жінка зірвалася і сказала, що мусить іти, бо має цицкову дитину і мусить спішитися до дому. Панок дуже врадувався і сказав, що він хорує на груди і лікарі приказали йому бодай трохи поссати теплого молока жіночого і просив ґаздиню, щоб дала йому цицки. Жінка спочатку брала говорення панка за жарт, але панок сказав що не жартує тай дурнички не хоче. За це, що поссе цицки дасть 50 зл. і витягнув гроші та запхав ґаздині за пазуху. Жінка бачить, що 50 зл. гейби з неба впало і згодилась. Отже вийшли обоє до сіней і тут в темнім куті розіпняла пазуху і дала цицки панкови. І панок почав ссати і так притулятися до цицки так, як теля туцкав жіночу цицку. Але тут за хвилю чоловік, що вже чекав перед шинком і не міг лишити самих коней, крикнув: „Касько, а ходи но вже, досить того трахтаменту“. Жінка скоро відтрутила панка від цицки, запнула пазуху і вийшла перед шинк до чоловіка, котрий став її дорікати, що так довго сидить. Врадувана жінка сказала: „Не кричи, от я ще заробила пятьдесятку“. І сягнула рукою за пазуху, щоби чоловікови показати гроші. Але нишпорить і нишпорить то в право, то в ліво, дивиться на землю, оглядаєся, шукає за поясом і зі страхом переконуєся, що нема грошей, ні тих 160 зл., що взяла за пацючка, ні тих 50 зл., що дав їй панок за цицку. Вертає до шинку, шукає панка, але по нім ані слиху. Він обікрав Катерину тай зник. — От і тепер Катерина не лиш що стратила гроші, але ще й смієся з неї кожда дитина в селі. Ця правдива подія на ярмарку в Пшеворску нехай буде пересторогою для наших людей, щоб гонили від себе всяких дурисвітів.

Електричність і здоровля. Винахідник електричних хвиль. Марконі звернув увагу, що здоровля занятих в його робітні інжинірів замітно щораз кращає. Марконі пояснив се благодатним впливом електричних течій на тіло, виставлене на діланя їх. Це твердження основане також на запевненнях інжинірів, що вони часто почувають, як по всьому їх тілі розходиться приємне тепло. Марконі доніс про це лікарям, лікарі встановили над інжинірами постійний лікарський нагляд, аби по можности дійти до нових здобутків у царині електротерапії. Ще один приклад на повну випадковість усіх найголосніщих винаходів.

Первісні скелі землі. — „Полевий Музей Природничих наук“ в Чікаґо одержав кілька куснів каміння, котре після теорії учених має около 550 міліонів літ. Се каміння привезено з нової Фінляндії і Лябрадору і після теорії воно було першою твердою цілиною нашої землі.

Як побороюють большевики релігію? В одному селі на Харківщині перебував на вакаціях син місцевого священика Олексій Федоров. Загорілий комуніст — Олексій навертав селян на комуністичну віру, кпив собі з церкви, висміввав свого батька. В селі стояла від богатьох літ загально шанована фіґура св. Миколая. Олексій намовляв людей, щоби розбили фіґуру св. Миколая, а на його місце поставили памятник героєм большевицької революції. Селяне були обурені таким задумом. Та ось одного разу фіґура промовила. Говорила хрипким голосом про єдиноспасаємість большевизму, опісля відспівала большевицький гимн, а вкінці стала виспівувати веселі пісні. Люди здурніли. Не знали, що це має значити. Жінки по нараді винесли постанову, що не можна почитати святого, який мавби в собі більше духа побожности. Коли фіґуру звалено, з її підніжна випав радіоапарат, при помочі якого комуністичний блазен піддурив людей.

Повоєнні діти. В Лодзі занедужала 13 літня дівчинка, учениця народної школи. З початку невідомо було, що дитині бракує. Приkликано лікаря і він ствердив, що дівчина в тяжи. За кілька днів 13-літна Ґеновефа вродила дитину. Батьком цеї дитини 16-літний хлопчина Єрузаль. Смаркатого „батька“ арештовано.

Стріча анґлійської королеві з небіщиком. Недавно анґлійська королева звиджувала льондонський університет. Коли війшла до салі засідань колеґії професорів, налякалася. Побачила перед собою старенького чоловіка в старосвітськім убранню з перед сотні літ. Старушок сидів собі, не рухаючись, в старомоднім кріслі і дивився на королеву застиглими очима. Щойно професори пояснили королевій, чому старушок не встав на її привитання. Це була мумія добродія університету, великого анґлійського ученого Яреми Beutham — а, який помер в 1832 р. Увесь свій маєток записав університетови, одначе під умовою, що його мощі будуть забальсамовані і що він в свойому кріслі буде брати участь в засіданнях колеґії професорів. Волю вченого виповнено і він вже майже сотню літ після смерти бере німу участь в засіданнях все нових товаришів по фаху.

Нові книжки.

Автори, бажаючи, щоб їх твори були на цім місці оцінені, мусять прислати два примірники книжки.

Ісус у серцях дітей. Наука греко-католицької релігії на основі біблійних оповідань, зладив о. І. Рудович. Львів 1927 Се новий підручник до науки релігії в двох найнизших клясах з початкових шкіл. Книжка уложена по вимогам монахійської методи, а замітна тим, що автор відступив в ній від принятого традиційного сухого катехизування та старається зробити науку релігії предметом цікавим та живим. Релігійні правди представлені поглядово в коротких оповіданнях біблійних та з життя дитини, в які вплетено вірші і пісні релігійного змісту. Є се отже рід релігійної читанки. При кождім оповіданню подав автор кілька маркантніиших питань, щоби дитина могла собі легко відтворити оповіджений зміст. Книжка представляється гарно не йно під оглядом змісту, але також і що до зверхної форми. В тексті знаходимо богато образків, окладинка прикрашена вінєткою, мова і правопис виправлені і примінені до найновійших вимог. Книжка о. Рудовича, поручена всіми нашими Ординаріятами до шкільного вжитку, є офіціяльним шкільним підручником до науки релігії. Звертаємо на неї увагу оо. катехитів, учителів і родичів. — М. Мас.

Я. Ярославенко: **І досі сниться...** Жіночий хор до слів Т. Шевченка. В-во „Торбан“ ч. 156.

Я. Ярославенко: **Сонце по небі колує.** Мужеський хор до слів І. Франка. В-во „Торбан“ ч. 158.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає

Громадяне (або вдови чи сироти по тих), які до війни і підчас війни зайняті були в військових маґазинах в Перемишлі як цивільні робітники і з того титулу вписані були в Інституті Заосмотрення (Versorgungsinstitut für Zivilbedienstete der k. u. k. Heeresverwaltung) у Відні, зволять у власнім інтересі зголоситися в канцелярії Др. В. Загайкевича в Перемишлі вул. Костюшка 3.

За редакцію відповідає Степан Навроцький. З друкарні Кнолера і Сина в Перемишлі.